

inden for et forskningsfelt som i efterkrigstiden er kommet til at indtage en nok så global stilling. Det kan tilføjes, at tidsskriftet er trykt på papir af høj kvalitet og er meget smagfuldt indbundet. Ikke ofte møder man i dag tidsskrifter af så smukt udstyr som Gripla – vel nok et udtryk for det nye instituts hele holdning, at fornemt skal det være når det gælder landets øjesten, den kulturelle baggrund.

Ólafía Einarasdóttir

Augustin: Om Guds Stad 1.–5. bog. Oversættelse med indledning og noter af BENT DALSGAARD LARSEN. Bibel og historie 7. København, Gad, 1984. 320 s. 160 kr.

Augustin: Om Guds Stad 6.–10. bog. Oversættelse med indledning og noter af BENT DALSGAARD LARSEN. Bibel og historie 9. København, Gad, 1986. 309 s. 160 kr.

Om Guds Stad (*De Civitate Dei*) må betragtes som et af Augustins hovedværker. I 22 bøger bringes en apologi for kristendommen og en fremstilling af forholdet mellem Gud og verden set ud fra et eskatologisk historiesyn. Augustin indleder med en afvisning af, at gudsdyrkelse skulle sikre timelig velfærd (bog 1–5). Ærindet er her betinget af den historiske situation, idet Roms fald i 410 hos mange havde fremkaldt den opfattelse, at ulykken skyldtes frafaldet fra de romerske guder, hvis kult var blevet forbudt af de kristne, der derfor indirekte blev betragtet som de skyldige. I de følgende fem bøger argumenterer Augustin imod den opfattelse, at gudsdyrkelse bør udøves for det evige livs skyld. Først bringes en skarp kritik af Varros tolkning af den romerske religion (bog 6 og 7), hvorefter de følgende tre bøger er et opgør med platonikernes filosofiske lære. I de sidste 12 bøger, der er den centrale del af værket, udvikler Augustin sin opfattelse af historiens gang fremstillet som en kamp mellem *civitas Dei* og *civitas terrena*. Dette skal ikke opfattes som en kamp mellem institutioner eller historiske størrelser, men er spørgsmålet om, hvorledes mennesket kan rette sin kærlighed enten mod Gud eller mod verden.

Augustins fremstilling fik stor betydning i samtiden. *De Civitate Dei* må vurderes som et af de værker, der har haft størst indflydelse på den vestlige kirkes tænkning, og i Middelalderen dominerede de augustinske principper samfundstænkningen, idet de to *civitates* blev identificeret med kirke og stat, hvilket dog var i modstrid med Augustins egen opfattelse.

Det må derfor hilses velkomment, at Bent Dalsgaard Larsen har påbegyndt en komplet oversættelse til dansk. For godt 100 år siden udgav Oscar Moe en oversættelse, men det var en fremstilling i sammendrag, da forfatteren var af den mening, at datidens læsere ville blive skræmt af værkets omfang og vidtløftighed; desuden fandt han det umuligt at oversætte de mange latinske ordspil (O. Moe: Om guds Stat. Vidnesbyrd af kirkefædrene VIII. Christiania 1884).

Forhåbentlig bliver læseren idag ikke skræmt af »Om Guds Stad«, der i Dalsgaard Larsens oversættelse foreligger i en meget læservenlig udgave. I begge bind findes en indledning, der giver den historiske baggrund for værket og skildrer den kulturhistoriske kontekst. Oversættelsen er forsynet med noter (i l.

bind s. 291–311, i 2. bind anbragt som fodnoter), i hvilke der kort og koncist bringes relevante oplysninger om personer og begreber samt henvisning til de af Augustin citerede tekster. Indledningsvis findes en samlet oversigt over kapiteloverskrifter, hvilket giver læseren en orientering i værkets opbygning. Endelig bringes register over citater samt en navneliste. Den latinske tekst er oversat til et letflydende og forståeligt dansk; problemerne med de mange ordspil er løst enten ved i parentes at angive det latinske ord eller ved en forklaring i noter. Man kunne have ønsket sig henvisning til supplerende litteratur, som gav en bredere introduktion til Augustin selv og mere specifikt til værket (fx. L. Grane: Augustin. København 1968; T. Damsholt: Augustins gudsstat, Tidehverv 1968, genoptrykt i Tidernes Aften, København 1980, s. 7–28). Formodentlig bringes i sidste bind en litteraturliste, men i betragtning af den årrække, som udgivelsen kan forventes at strække sig over, kunne man godt allerede i 1. bind have givet læseren disse henvisninger.

Dalsgaard Larsen har et stort kendskab til Augustins tankegang og kulturelle omgivelser (se desuden hans disputats: Menneske og Samfund. Studier i det antropologiske grundlag for samfundstænkningen hos Augustin. Teologiske Studier 10. Århus 1982). I indledningen til 1. bind, som er næsten ordret identisk med omtalen af værket i disputatsen (jf s. 330–336), diskuteres oversættelsen af værkets titel (s. 10–14). Med rette indtager disse overvejelser en central plads, da valget heraf samtidig indebærer en tolkning af Augustins værk. Oversættelsen »stat« afvises, da dette giver associationer til noget administrativt-institutionelt, i stedet vælges »stad«, da det kan vise hen til tanken om Guds folk. Det skal dog her bemærkes, at alle lettere ville kunne forstå vigtigheden af at diskutere Augustins brug af ordet *civitas*, hvis Dalsgaard Larsen forinden havde oplyst værkets latinske titel.

Augustin beskriver sit arbejde med *De Civitate Dei* som stort og vanskeligt (1. bog, indledning), og tilsvarende ord vil Dalsgaard Larsen antagelig også anvende om sit oversættelsesarbejde, men set fra læserens synsvinkel har resultatet i høj grad været besværet værd.

Merete Harding

The Christianization of Scandinavia. Report of a Symposium held at Kungälv, Sweden 4–9 August 1985. Edited by BIRGIT SAWYER, PETER SAWYER, IAN WOOD. Alingsås, Viktoria Bokförlag, 1987. xiv, 130 sider. 3 kort. 100 skr.

»The Christianization of Scandinavia« er en rapport fra et tværfagligt symposium om omvendelsen af Skandinavien. Foruden diskussionsreferater indeholder bogen de for en sådan rapport nødvendige fortegnelser over deltagere, sessionsemner og diskussionsledere, oplæg på et forudgående seminar osv. Hovedsagen – og det der berettiger udsendelsen af en egentlig bog, endda med en ret prætentios titel – er imidlertid tre store artikler, der i hvert fald kronologisk søger at dække hele processen, samt en afsluttende, meget fyldig bibliografi.

»Christians and pagans in ninth-century Scandinavia« af Ian Wood er en særdeles spændende undersøgelse af Rimberts »Vita Anskarii«, hvor forfatteren bevidst ikke fokuserer på kildens egen hovedperson, Ansgar. Derimod prøver han